

TELEVIZE V SRPNU 1968

/Dodatek ke stejnojmennému pořadu ČT/

Autoři: Ing. Václav Kolář
Ing. Ladislav Kejha

SRPEN 2001

OBSAH:

<u>ÚVOD</u>	3
1. ZAHÁJENÍ VYSÍLÁNÍ ČST V MIMOŘÁDNÝCH PODMÍNKÁCH	4
2. PROVIZORNÍ VYSÍLACÍ PRACOVIŠTĚ NA VYSÍLAČI CUKRÁK	9
3. PROVIZORNÍ VYSÍLACÍ PRACOVIŠTĚ V TESLE HLOUBĚTÍN	11
4. PORADA VEDENÍ ČST V JINDŘIŠSKÉ ULICI 21. SRPNA	13
5. REALIZACE PŘIJATÝCH OPATŘENÍ V PŘENOSOVÉ TECHNICE 22. SRPNA	15
6. PROVIZORNÍ VYSÍLACÍ PRACOVIŠTĚ NA VYSÍLAČI KLEŤ	17
7. PROVIZORNÍ VYSÍLACÍ PRACOVIŠTĚ VE VÝZKUMNÉM ÚSTAVU SDĚLOVACÍ TECHNIKY - VÚST	20
8. PROVIZORNÍ VYSÍLACÍ PRACOVIŠTĚ V TVS-KH	22
9. PROVIZORNÍ VYSÍLACÍ PRACOVIŠTĚ V OBJEKTU ČST V ZAHRADNÍM MĚSTĚ	24
10. PROVIZORNÍ VYSÍLACÍ PRACOVIŠTĚ NA PETŘINÁCH	27
11. PŘÍPRAVA DALŠÍCH VYSÍLACÍCH PRACOVIŠŤ	31
<u>ZÁVĚR</u>	34

ÚVOD

K blížícímu se padesátému výročí přípravy a zahájení televizního vysílání je potřebné připomenout jednu, byť velmi krátkou, přesto významnou etapu v historii České televize - televizní vysílání v srpnových dnech roku 1968.

Patříme ke generaci, která svůj produktivní věk věnovala rozvoji a zvyšování kvality televizního signálu v provozu studiové a přenosové techniky. Společně s tvůrčími a programovými pracovníky, za vydatné pomoci téměř všech provozních složek spojové techniky a pracovníků pracovišť příslušných výzkumných ústavů se přímo v bojových podmínkách uskutečňovala příprava a realizace televizního vysílání z provizorních vysílacích pracovišť ve dnech 21. - 27. srpna 1968.

Veškeré informace o provizorních vysílacích pracovištích ČST, vysílacích časech a účasti pracovníků na plnění těchto mimořádných úkolů nemohly být po dobu dvaceti let publikovány, byly uloženy toliko v paměti účastníků. Proto také v „Černé knize“ - dokumentačním sborníku Historického ústavu ČSAV - „Sedm pražských dnů - 21. až 27. srpen 1968“ - vydaného v září téhož roku je v několika dokumentech jen zmínka o tom, že televize a rozhlas i po obsazení jejich studií pokračovaly ve vysílání.

Řada z nás byla v následujícím období nástupu procesu normalizace postižena, mnoho účastníků legálního vysílání z improvizovaných pracovišť se žel nedožila pádu totalitního režimu a odchodu okupačních vojsk z území našeho státu.

K uctění památky těch, kteří již nejsou mezi námi a ocenění vykonané statečné práce v srpnových dnech roku 1968 dosud žijících pracovníků ČST a ČT je věnován tento vklad do historie ČT.

1. ZAHÁJENÍ VYSÍLÁNÍ ČST V MIMOŘÁDNÝCH PODMÍNKÁCH

Ve středu 21. srpna 1968 v časných ranních hodinách se v objektu Měšťanské Besedy shromažďovali televizní pracovníci i z jiných pracovišť ČST. Po krátké informaci byla v součinnosti s provozním dispečinkem (Václav Trmal, Hanuš Fischer) zahájena příprava mimořádného vysílání ze studia „A“, protože zpravodajské studio „B“ bylo v té době v rekonstrukci. Souběžně s technicko-provozním zabezpečením předčasného zahájení vysílání programové složky urychleně připravovaly aktuální materiály a komentáře pro mimořádné vysílání. Provozní inženýr Lubomír Drtina projednal s vedoucím směny provozu studia Miroslavem Opálkou a vedoucím směny studia Skaut Rudolfem Sychrou postup součinnosti a jednal s vedoucím přenosové techniky Ing. Jiřím Hozmanem o přemístění přenosového vozu na vysílač Cukrák.

Po osmé hodině mimořádné vysílání zahájila paní Kamila Moučková, komentátorka Hlavní redakce Televizních novin. Ve vysílání byli diváci informováni o vstupu okupačních vojsk na území ČSSR. Komentáře byly doplňovány filmovými dokumenty, pořizeny z okupované Prahy a výzvami obyvatelstvu k zachování klidu a vyvarování se konfliktů s okupanty. Během vysílání byl ústředním ředitelem ČST Jiřím Pelikánem telefonicky vznesen požadavek na udržení vysílání co nejdéle.

V průběhu vysílání se uskutečnilo telefonické spojení se studií Ostrava a Brno. Ostrava sdělila, že je připravena převzít vysílání v případě, kdyby z objektu Měšťanské Besedy a následně ze studia Skaut, bylo vysílání přerušeno. Za daného stavu spojovacích prostředků bylo možné propojit signál ze studia Ostrava do vysílání jen přes odbavovací pracoviště v Měšťanské Besedě. V každém případě muselo být odbavovací pracoviště udrženo v provozu do doby, než spojaři propojí

vysílání mimo odbavovací pracoviště Měšťanské Besedy úpravou v propojení retranslačních tras.

Během mimořádného vysílání volal Jan Vrabec, že převzal zprávu o tom, že Pražský rad má vyřazenou telefonní ústřednu z provozu a má jedinou samostatnou telefonní linku, po které si pan prezident Ludvík Svoboda přeje promluvit ve vysílání k lidu. Pan Miroslav Opálka sdělil číslo telefonní pobočky, která byla vyvedena na ústředně Měšťanské Besedy a přímo propojena na vysílací panel. Ihned vydal pokyn pracovníkům odbavovacího pracoviště k propojení telefonní linky do vysílání a oznámil režii studia „A“ připravenost k vysílání projevu a k záznamu projevu na magnetofonový pásek.

Vzápětí následoval další telefonát z Hradu, pan prezident sdělil: „Vidíme, že vysíláte a já bych chtěl k národu v tomto vysílání promluvit.“ Připravenost k vysílání byla po domluvě s režii potvrzena, a tak byl projev pana prezidenta těsně před devátou hodinou odvysílán. Ještě během projevu volali pracovníci Čs. rozhlasu, zda projev natáčíme. Tato skutečnost byla potvrzena a dohodnuto, že záznam po skončení projevu se Čs. rozhlasu přehraje.

Po projevu pana prezidenta pokračovalo mimořádné vysílání ze studia „A“. Před desátou hodinou bylo oznámeno obsazení objektu Plodinová burza paní Dagmar Štorkánovou.

Předpoklad okupačních vojsk, že obsazením objektu Plodinová burza, kde byla pracoviště ústředního ředitele ČST Jiřího Pelikána, ředitelství programových složek a Studio D, bude mimořádné vysílání ČST zastaveno, se nenaplnil. Po krátké odmlce se znovu ozvala Dagmar Štorkánová ze sekretariátu Viktora Růžičky a sdělila stručně: „jedou k vám“.

Než vojenská jednotka s doprovodem dorazila ke vstupu do objektu MB ve Vladislavově ulici, byla na odbavovacím pracovišti odpojena signalizační identifikace všech zdrojů obrazového a zvukového signálu a odmontovány páčky sekčních jističů a hlavního vypínače síťového přívodu; tím se

odbavovací pracoviště jevílo jako vyřazené z provozu. Tímto opatřením zůstalo pracoviště v provozu pro odbavení vysílání ze studia Skaut a možnost převzetí vysílání studiem Ostrava. Toto prozíravé opatření bylo obhájeno proti pochybnostem o účelnosti pokračování v mimořádném vysílání. Provozní inženýr Lubomír Drtina a vedoucí směny provozu jednoznačně průchod televizního signálu odbavovacím pracovištěm prosadili.

Kolem půl jedenácté hodiny dopolední byla Měštanská beseda obsazena okupanty a pracovníci z celého objektu byli přemístováni do bufetu, tzv. „Kufru“ v přízemí Měštanské Besedy.

Mimořádné vysílání převzalo studio Skaut. Televizní signál byl přenášen po kabelu na odbavovací pracoviště v Měštanské Besedě, které provozní směna před jeho nuceným opuštěním ponechala v provozním stavu. Tímto opatřením bylo umožněno odbavení televizního signálu na vstup vysílače přesto, že objekt Měštanské Besedy byl již obsazen.

Komentátorka paní Olga Čuříková zahájila tak z domovského studia svého pořadu „Vlaštovka“ mimořádné vysílání zpravodajského charakteru. U mikrofonu se postupně střídali pánové Jiří Svejkovský a Petr Krul. Televizní vysílání ze studia Skaut bylo přerušeno obsazením pracoviště Spojů v nástavbě objektu Měštanské Besedy.

Provozní inženýr Lubomír Drtina vyhověl požadavku na využití zvukové techniky ve studiu Skaut pro rozhlasové relace vysílače Městského výboru KSČ v Praze. Provozní směna studia pod vedením Rudolfa Sychry /za účasti Petra Krechlera, Zdeňka Brože, Vlastimila Mojžíše, Václava Charváta, Jiřího Linerta, Jaroslava Kusýho, Bohumila Cinky/ po ukončení mimořádného televizního vysílání zajistila přípravu a provoz zvukového zařízení pro mimořádné vysílání Čs. rozhlasu. Rozhlasové relace vedl pan Karel Malina se spolupracovníky Čs. rozhlasu a Čs. televize. Čs. rozhlas využíval služeb studia Skaut,

které jako jediné nebylo okupanty objeveno a obsazeno až do návratu československé delegace z Moskvy.

V objektu Měšťanské Besedy vyváděl sovětský major se dvěma samopalníky jako posledního pracovníka vedoucího směny odbavovacího pracoviště k ostatním pracovníkům do „Kufru“. Karel Kohout, který jednal s velitelem jednotky, byl Miroslavem Opálkou upozorněn na skutečnost, že odbavovací pracoviště je stále v provozu a že není možné je ponechávat bez technického dohledu.

V této souvislosti bylo Karlem Kohoutem na podnět Lubomíra Drtiny s velitelem jednotky dohodnuto, že v objektu z bezpečnostních důvodů musí zůstat odborníci pro problematiku rozvodu plynu, vody a elektrické energie a tak se podařilo získat souhlas velitele s ponecháním pánů Miroslava Opálky, J. Svobody, E. Náplavy a L. Drtiny v objektu. Toto seskupení bylo schopno mimo zdůvodněného technického dohledu nad objektem připraveno v případě potřeby oživit a uvést odbavovací pracoviště a nejnútnejší části objektu do provozu.

V odpoledních hodinách se podařilo M. Opálkovi odbavovací pracoviště vypnout. Do objektu Měšťanské Besedy přijel pan K. Kohout vozidlem SNB a požádal M. Opálku o vydání 16 mm filmu – dvou pásů z filmové projekce. Film se podařilo skrytě přenést a předat K. Kohoutovi, který film dopravil na provizorní vysílací pracoviště v Tesle Hloubětín a odpoledne odtud odvysílán.

Pohyb zbylých pracovníků po objektu Měšťanské Besedy byl možný zásadně za asistence ozbrojeného doprovodu a po předchozím zdlouhavém vyjednávání o potřebě provedení kontroly nad rozvody vody, plynu a elektřiny.

Pan Jaroslav Svoboda a Emil Náplava ve večerních hodinách budovu Měšťanské Besedy opustili. M. Opálka a L. Drtina v objektu zůstali. Oba se zdržovali v kanceláři vedoucího provozu studiové techniky vedle odbavovacího pracoviště a vchod byl hlídán dvěma samopalníky. Telefonní spojení bylo

přerušeno vytržením přívodu telefonu okupanty, avšak v nočních hodinách bylo spojení techniky obnoveno a předán vzkaz rodinám, že jsou v pořádku a zůstávají na pracovišti.

Ráno 22. 8. M. Opálka objekt Měšťanské Besedy opustil a L. Drtinovi se podařilo zůstat ve vrátnici objektu, kde po celou následující dobu bylo zachováno telefonické spojení ČST s celou republikou. Teprve další hodiny a dny prokázaly přímo strategický význam tohoto malého spojovacího uzlu ve vrátnici Měšťanské Besedy. Proto bylo rozhodnuto ponechat L. Drtinu ve vrátnici Měšťanské Besedy. Z průběhu minulého dne bylo jasné, že je důležité:

- udržovat spojení se štáby a zejména s provizorními vysílacími pracovišti a ostatními spolupracujícími složkami programového a technického zajištění vysílání;
- časově koordinovat provoz vysílačů, zejména vysílače Buková hora a vysílače ve VÚST;
- prostřednictvím Elektrárenského dispečinku napětovými rázy soustavně přerušovat okupantské rozhlasové relace z vysílače Cukrák;
- udržovat spojení prostřednictvím veřejné telefonní sítě a sítě ČSD s Aťou Kejhovou, která zajišťovala předávání filmových materiálů z okupovaného Československa.

2. PROVIZORNÍ VYSÍLACÍ PRACOVÍŠTĚ NA VYSÍLAČI CUKRÁK

Ještě před zahájením mimořádného vysílání ze studia „A“ ve Vladislavově ulici, po jednání s provozním inženýrem Lubomírem Drtinou, vypravil vedoucí přenosové techniky Ing. Jiří Hozman dva reportážní přenosové vozy na vysílač Cukrák.

Dvoukamerový přenosový vůz na podvozku PAZ s osádkou a vedoucím směny Vladimírem Holubem směřoval k vysílači. Trasa přepravy s přihlédnutím k možným kontrolám byla zvolena přes Modřany. Nad očekávání k žádnému zadržování ani kontrole nedošlo, osádce vozidla PAZ sovětské výroby dokonce samopalníci a tankisté zamávali na pozdrav.

Pro jednokamerový přenosový vůz, zvaný „očko“ byla zvolena jiná trasa přepravy a na místo určení dojel se zbývající částí osádky cca o půl hodiny později.

Předpoklad Lubomíra Feita při cestě na vysílač vyzvednout pana Antonína Burianka, pracovníka mobilní retranslační techniky Spojů pro snazší propojení televizní přenosové techniky se zařízením spojů nebyl pro jeho nepřítomnost v bytě naplněn. Přesto byla urychleně provedena instalace televizních kamer, zvukové a osvětlovací techniky v místnosti prvního patra budovy vysílače a provizorní vysílací studio bylo připraveno k vysílání.

A tak vlastně ještě před obsazením objektů Plodinová burza a Měšťanská beseda se zařízením studiové techniky zahájila přenosová technika svou specifickou činnost při realizaci přímých přenosů z provizorních vysílacích pracovišť.

Před jedenáctou hodinou zahájeno vysílání. Vladimír Tosek a Vladimír Škutina informovali o posledních událostech, vedli besedy na aktuální téma a vyzývali náš lid k rozvážnému jednání. Provozní inženýr L. Drtina po jedenácté hodině z objektu Měšťanské Besedy oznámil L. Feitovi a směnaři

Vladimíru Holubovi, že vojenská jednotka míří na vysílač slovy: „jedou k vám“. Vysílání s několika přestávkami ukončeno cca v 11:45, těsně před obsazením vysílače.

Po skončení vysílání byla jedna z televizních kamer zaměřena na vstupní bránu k vysílači - proto také diváci mohli sledovat odchod pana V. Toska a V. Škutiny k jejich automobilu a odjezd těsně před příjezdem tanku a pěchoty. Služba spojových techniků z vyšších pater vysílače sledovala prostor vjezdu a ohlásila vstup okupantů do prostoru vysílače.

Po obsazení vysílače byly osádky přenosových vozů přinuceny pod hlavními samopalů okamžitě vypnout zařízení. Avšak ještě před opuštěním přenosového vozu přeskupením desek tištěných spojů byly synchronizátory vyřazeny z provozu. Osádky byly cca půl hodiny střeženy ozbrojenou hlídkou na chodbě a posléze vyvedeny z objektu vysílače. Zařízení přenosové techniky byli technici nuceni ponechat na místě a nákladním vozem dopravili do objektu přenosové techniky.

Na realizaci prvního přímého přenosu z provizorního pracoviště se podíleli: Josef Verner, Miloš Živec, Lubomír Havelka, Ing. Miloš Endler, Petr Šmíd, Josef Pelíšek, Vladimír Zvelebil, M. Podhorecký, Přemysl Prokop, Boh. Toningler, Tomislav Neklan, Oldřich Čičatka, Pavel a Libuše Vantuchovi a Vladimír Liška.

3. PROVIZORNÍ VYSÍLACÍ PRACOVNÍŠTĚ V TESLE HLOUBĚTÍN

Cestou pěšky okupovanou Prahou ze Žižkova do Vokovic na své pracoviště ve Výzkumném ústavu rozhlasu a televize uvažovali Ing. Vladimír Kroupa a Ing. Ota Suchý, co by mohli proti okupantům podniknout. Po příchodu do ústavu se informace pána Aliho Šírka, vývojového pracovníka Tesly Hloubětín o možnosti uvedení do provozu jednoho z právě dokončených vysílačů stala podnětem k vybudování provizorního vysílacího pracoviště v Tesle Hloubětín.

Společně s Ing. Františkem Kubíčkem, který informaci převzal, urychleně připravili kamerový řetěz Marconi Mark V a synchronizátor k přepravení do Tesly Hloubětín. Těsně po poledni se podařilo podnikovým vozidlem Volha dopravit snímací zařízení na místo určení.

V jedné z kanceláří Tesly bylo zřízeno improvizované televizní studio se stejným pozadím jako ve studiu „Skaut“ (mapa republiky) ve snaze navázat na jeho přerušené mimořádné vysílání. Na pracoviště ze studia „Skaut“ se přemístili oba zpravodajští moderátoři páni J. Svejkský, P. Krul a K. Moučková.

Mimořádné televizní vysílání z Hloubětína bylo zahájeno ve čtrnáct hodin. Kolem patnácté hodiny přijel přenosový filmový vůz (pan Ladislav Vakerman s osádkou) a po připojení bylo umožněno vysílání aktuálních filmových záběrů z okupované Prahy. Vedle aktuálních zpráv a záběrů událostí při okupaci se také uskutečnily rozhovory a besedy s představiteli veřejného života.

Ve stejné době z Tesly Hloubětín také vysílal protiokupačně zaměřený středovlnný rozhlasový vysílač hlásící se jako „Vysílač ÚV KSČ“. Z obavy nad možností zaměření obou výkonných vysílačů a zejména našimi pozorovateli ohlášenému přesunu okupačních vojsk s tanky před Palmovkou směrem na Hloubětín,

bylo kolem dvaadvacáté hodiny vysílání ukončeno. Druhý den byla provedena demontáž improvizovaného studia.

4. PORADA VEDENÍ ČST V JINDŘIŠSKÉ ULICI 21. SRPNA

Provozní nevýhoda značné dislokace objektů ČST v Praze sehrála v srpnových dnech roku 1968 svou pozitivní roli. Objekt Jindřišská, v němž mimo filmových střížen a filmových projekcí byla situována pracoviště programových a hospodářsko-správních složek, ušel pozornosti okupantů a nebyl obsazen. Stal se pracovištěm širšího vedení ČST na několik následujících dnů.

21. srpna v odpoledních hodinách po přerušení dovolené přijel do Prahy František Svejkovský a z objektu Jindřišská navázal spojení s pracovníky technicko-provozních úseků, rozvoje a výstavby ČST Praha, výzkumného ústavu rozhlasu a televize, technickým úsekem Čs. rozhlasu a některých dalších s ČST spolupracujících organizací. Bylo zapotřebí zmapovat stávající situaci stavu technických prostředků a provozního personálu pro přijetí následných technických řešení směřujících k pokračování vysílání ČST.

V podvečerních hodinách se v kanceláři náměstka ústředního ředitele ČST pana JUDr. Jiřího Würtherle uskutečnila operativní porada provozně-technického štábu. Za účasti Františka Svejkovského - ředitele rozvoje a výstavby Ing. Václava Koláře - ředitele technicko-provozních úseků po návratu ze služební cesty z Bratislavy, a Ing. Ladislava Kejhy - vedoucího rozvoje složek, byla stručně zhodnocena nastalá situace, zejména po obsazení objektu Měšťanská Beseda a vyřazením studia Skaut z televizního provozu přerušením retranslačního spojení. Po zvážení reálných možností v pokračování vysílání bylo dohodnuto využívat zbývající prostředky přenosové techniky, mobilní retranslační techniky, výkonných televizních vysílačů a vykrývacích vysílačů malého výkonu ke zřizování provizorních vysílacích pracovišť. Přípravou a realizací tohoto úkolu byli pověřeni Ing. V. Kolář a Ing. L. Kejha.

Skladbu programu, který se z provizorních pracovišť vysílal, připravovali vedoucí pracovníci programových složek - Viktor Růžička, Zdeněk Noháč, Přemysl Freiman, Eva Krausová, Volf a Fencl. Realizace programové náplně štábu navazovala na postup zřizování a uvádění do provozu provizorních vysílacích pracovišť. Vzájemné spojení obou štábů bylo neustále udržováno, i když jeho členové byli nuceni pracovat postupně na několika místech v Praze (Václavské náměstí, na Vinohradech, Jeremenkova, na sídlišti Antala Staška).

V kanceláři Jiřího Würtherle byla oficiálně projednána s paní Alenou Kejhovou, produkční sportovní redakce, její činnost při distribuci filmových materiálů na vysílač Kletč i mimo území ČSSR.

Ústřední ředitel ČST Jiří Pelikán, který odmítl splnit příkaz sovětského velení k zastavení vysílání ČST, přenesl své pracoviště do parlamentu na Senovážné náměstí. Pravidelně ve večerních hodinách informoval širší vedení ČST v projekci objektu Jindřišská o situaci v zemi a o práci v parlamentu. Na jednom ze setkání požádal širší vedení o radu, zda má zůstat v ČSSR, nebo opustit republiku. Dle podání Františka Svejkovského bylo doporučeno, aby ústřední ředitel opustil ČSSR. Následující dny prokázaly prozíravost tohoto rozhodnutí.

Je na místě připomenout, že zatím co Jiří Pelikán rezolutně odmítl požadavek velitele vojenského seskupení okupačních vojsk v Praze na přerušování televizního vysílání, vydal Karel Hoffman, ministr spojů ČSSR, příkaz k vypnutí všech vysílačů a vyřazení všech retranslačních prostředků z provozu. Tato skutečnost podstatně ovlivnila průběh přípravy a realizace provizorních vysílacích pracovišť. Nezbývalo než projednávat otázky přenosů a vysílání televizního signálu s pracovníky resortu Spojů jen osobním stykem a zcela vyloučit telefonní spojení, na jehož odposlouchávání nás sami pracovníci Spojů upozornili.

5. REALIZACE PŘIJATÝCH OPATŘENÍ V PŘENOSOVÉ TECHNICE 22.SRPNA

V časných hodinách 22. 8., v objektu přenosové techniky v Římské ulici, se uskutečnila operativní porada. Pracovníci byli seznámeni podrobně s celkovou situací, násilným přerušáním našeho vysílání a záměrem vedení ČST na pokračování ve vysílání z provizorních vysílacích pracovišť. S přihlédnutím ke skutečnosti, že mobilní retranslační technika byla okupačními vojsky zablokována někde v terénu, jediná možná varianta technického řešení spočívala v umístění zdrojů obrazového a zvukového signálu vedle vlastního vysílače, resp. na vzdálenost několika desítek metrů.

Realizace všech přípravných prací, zejména přemístování zařízení na jednotlivá vytypovaná vysílací pracoviště, vyžadovala volit oklikové cesty a maximální pozornost doprovodu. Upozornili jsme „přenosáky“ na možná nebezpečí při plnění úkolů.

Na bázi dobrovolnosti a se souhlasem všech přítomných bylo přistoupeno k naplňování následujících úkolů:

- urychleně přemístit zařízení mimo objekt přenosové techniky a ponechat v objektu jen službu údržby;
- u kompletních souprav obrazového zařízení vyřadit synchronizátory z provozu;
- vypravit přenosové vozy, kamerové řetězy a zdroje obrazového a zvukového signálu na vytypovaná vysílací pracoviště;
- navázat spojení s pracovníky Správy spojů, příslušnými výzkumnými ústavy i průmyslem k získání vysílačů; v návaznosti na parametry získaného zařízení společně vytipovat vhodná místa a vybavit technikou další provizorní vysílací pracoviště;
- zahájit činnost koordinačního pracoviště (V. Kolář, L. Kejha, L. Drtina)

Ke zřizování provozních vysílacích pracovišť přistupovali pracovníci přenosové techniky dobrovolně a s odhodláním uplatnit své znalosti a zkušenosti z praxe přenosového provozu k zajištění vysílání ČST v mimořádných podmínkách.

Na přípravu technických řešení před odjezdem na vytypovaná vysílací pracoviště narychlo sestavených osádek prostě nebyl čas. „Přenosáci“ museli vycházet z daných místních podmínek a přizpůsobit základní zdroje obrazového a zvukového signálu k vytvoření vysílacího pracoviště v době co nejkratší.

V objektu přenosové techniky v Římské ulici zůstala jen služba preventivní údržby s náhradními díly a součástkami k opravám zařízení. Koordinační pracoviště technického štábu bylo 22. srpna zřízeno v objektu knihovny v Jeremenkově ulici, který v té době byl pronajat ČST Praha a sloužil jako školící středisko. Kanceláře s přístupem ze zadní části objektu se staly ve dnech 22. až 26. srpna nejen pracovištěm, ale i domovem Ing. Václava Koláře, Ing. Ladislava Kejhy, Pavla Záruby, Vladimíra Holuba, Milana Vondry a Lubomíra Drtiny, který do večerních hodin 23. srpna plnil úkoly z vrátnice studia ve Vladislavově ulici.

6. PROVIZORNÍ VYSÍLACÍ PRACOVNÍŠTĚ NA VYSÍLAČI KLEŤ

Dne 22. 8. v odpoledních hodinách odjel zpravodajský štáb s přenosnou reportážní kamerou CSF a zvukovým zařízením na vysílač Klet v Jižních Čechách.

Posláním této skupiny bylo vybudovat provizorní vysílací pracoviště přímo v objektu vysílače, zajistit vysílání informací našim televizním divákům a také do sousedního Rakouska a zařídit tak možnost odvysílat televizní reportáže našich zpravodajských kameramanů z okupované Prahy přes Rakousko do OSN.

Spolu s Alenou Kejhovou ve funkci produkční odjeli Ladislav Vakerman, technik obrazu, a Jiří Pelíšek, technik zvuku, na vysílač Klet. Ještě ve večerních hodinách uvedli do chodu provizorní vysílací pracoviště.

Cestou autem se podařilo Aleně Kejhové předat část natočených filmových reportáží z okupované Prahy rakouským občanům odjíždějícím do Rakouska.

Druhý den, ve spolupráci se směnou pracovníků vysílače, byl propojen obraz a zvuk na vstup vysílače. Po příjezdu televizních komentátorů bylo ve dnech 23. až 26. 8. uskutečněno vysílání v nepravidelných, cca dvouhodinových intervalech. Komentáře připravovali a před kamerou se u mikrofonu střídali páně Vladimír Tosek, Petr Krul, Oldřich Čičatka a Otto Nutz. Televizní obraz snímal kameraman Krejčí. Přepravu štábu a spojení s Prahou zajišťoval Vladimír Železný, který dopravoval natočené filmové materiály a podílel se na přípravách komentářů pro vysílání.

Problém vysílání 16 mm filmů horkých aktualit z obsazeného území, které byly štábem dopravovány na vysílač Klet, bylo nutno urychleně vyřešit. Proto L. Vakerman ve spolupráci s techniky obsluhy TV vysílače a vojenskou posádkou z Českých Budějovicích spolu s technickými pracovníky hvězdárny vyřešili

snímání z filmu optickým napojením filmového projektoru Club - 16 přímo na kameru CSF, pomocí vyrobeného adaptéru.

Zpráva o střelbě na televizním vysílači Krašov dne 25. 8., jakož i jeho značné poškození anténního stožáru a vyřazení technického zařízení vysílače z provozu, přirozeně vyvolala obavy osádky provizorního pracoviště na Kleti ve stejný osud.

Na druhé straně přítomnost vojenské posádky v prostoru Kleti, a zejména skutečnost, že jediný výkonný vysílač Klet pokrýval svým signálem jižní a z části i západní území republiky, bylo nezbytné pokračovat ve vysílání.

Umístění vysílače na obtížně přístupném vrcholu Blanského lesa komplikovalo přístup těžkotonážníkům okupačních vojsk k vysílacímu pracovišti na Kleti a několikeré výzvy k přerušení vysílání tlumočené vojenské jednotce nebyly akceptovány.

A tak až 26. 8. ve večerních hodinách, těsně před obsazením vysílače bylo pracoviště urychleně opuštěno podél lanovky do Holubova a technici se vrátili do Prahy.

Programoví pracovníci, jejichž tváře a zejména jména vešla do povědomí nejen diváků televize doma i v zahraničí, ale především pracovníkům Státní bezpečnosti a vnitra, nezbylo než opustit území republiky.

Za pomoci místních požárníků, vojenské posádky ochrany hranic, ve spolupráci s rakouskou stranou, přešli programoví pracovníci spolu s Alenou Kejhovou hranice mimo přechod do Rakouska a přesunuli se do Linze. Druhý den odjela Alena Kejhová přes Vídeň do Prahy hraničním rakousko-českým přechodem za pomoci naší kontrarozvědky pro pasy.

V Praze však získala pouze pas svůj a redaktora V. Toska. Ostatní pasy nebyly přístupné, neboť většina rodinných příslušníků byla mimo své bydliště. Ještě týž den odjela A. Kejhová předat pas V. Toska na hraniční přechod.

Programoví pracovníci zatím projednávali možnosti pokračování ve vysílání přímo z území Rakouska, ale vzhledem

k návratu naší delegace z Moskvy se vysílání neuskutečnilo i přes kladné stanovisko rakouské televize.

Obavy účastníků televizního vysílání byly zcela na místě, protože po návratu naší vládní delegace z Moskvy do republiky dne 27. 8. byl na protagonisty srpnového vysílání hlavně z Kleti zahájen neúprosný nátlak a to nejen proti tvářím na obrazovce.

Řada televizních pracovníků byla vyslýchána orgány státní bezpečnosti, která měla k dispozici kompletní seznamy všech osob podílejících se na vysílání.

Pan František Svejkovský, který v té době byl ředitelem rozvoje a výstavby ČST a členem širšího vedení ČT při přípravě a natáčení pořadu „Televize v srpnu 1968“ v červenci 1990, příkladně ocenil práci celého štábu televizních pracovníků na vysílání z provizorního pracoviště na Kleti.

7. PROVIZORNÍ VYSÍLACÍ PRACOVIŠTĚ VE VÝZKUMNÉM ÚSTAVU SDELOVACÍ TECHNIKY - VÚST

Dne 22. 8. byla urychleně provedena kompletace přenosového vozu, jehož zařízení bylo za účelem preventivní údržby vyneseno na pracoviště v Římské ulici. Poté přenosový vůz odjel do VÚST s tím, že propojení a oživení zařízení provede osádka na místě provizorního vysílacího pracoviště.

Přenosový vůz byl umístěn v prostoru mechanické dílny, přesahující část byla přikryta maskovací sítí, později po úpravách prostoru byl vůz skryt celý.

V prvním patře zasedací místnosti bylo zřízeno improvizované studio se dvěma kamerami, svítidly, 16 mm promítačkou. Na přípravných pracích a obsluze zařízení v průběhu činnosti provizorního vysílacího pracoviště se podíleli: Milan Svoboda, Vlastimil Novotný, Miroslav Löbl, Josef Pankrác, Miloslav Zavadil...

Po uvedení vysílače do provozu pracovníky výzkumného ústavu bylo večer 23. 8. zahájeno vysílání, které V. Škutina uvedl slovy: „Hlásí se vám svobodná Československá televize, vidíte, že ještě mám na ruce hodinky.“ Po zprávách vyzval, aby lidé zachovali klid, neprovokovali cizí vojáky, nevyvolávali konflikty, prostě je přehlíželi. Filmové reportáže pořizené z obsazené Prahy a vyvolané v laboratoři na Zátorech se promítaly na bílou stěnu a snímaly televizní kamerou.

Na programové přípravě zpráv a komentářů se střídavě podíleli: V. Škutina, P. Krul, J. Kantůrek, Heda Čechová a V. Branislav.

Z tohoto vysílacího pracoviště byl dokonce odvysílán improvizovaný pořad Redakce zábavy ze seriálu „Píseň pro Rudolfa II.“, tentokrát pod názvem „Píseň pro Rudolfa II. na dvoře Leonida I.“ Autorem scénáře byl na místě přítomný Jaroslav Dietl a režisér Jaromír Vašta měl k dispozici téměř standardní obsazení pořadu: Jiří Hrzán, Iva Janžurová...

Provizorní vysílací pracoviště vysílalo denně nejméně dvakrát relace v trvání patnácti až třiceti minut. Technická koordinace po běžných telefonních linkách vynucena mimo jiné tím, že místní vysílač s malým výkonem byl při současném vysílání Bukové hory silně rušen. V přestávkách mezi vysílacími pracovníci VÚST usilovně pracovali na zvýšení výkonu vysílače.

Provoz provizorního vysílacího pracoviště byl ukončen 27. 8. pokynem vedení ČST po návratu vládní delegace z Moskvy.

8. PROVIZORNÍ VYSÍLACÍ PRACOVIŠTĚ TVS KH

Na návrh Jaroslava Zuzáka - tehdy správce výstavby televizního střediska na Kavčích horách (TVS-KH), bylo se souhlasem Františka Svejkovského, ředitele pro rozvoj a výstavbu, zahájeno vybavení dalšího provizorního vysílacího pracoviště.

Dne 21. 8. ve večerních hodinách byl proveden přesun přenosového vozu P-3 na stavenišťe TVS-KH. Přenosový vůz byl přistaven k rozestavěné výškové budově s vnitřními příčkami a schodišti bez obvodového pláště.

Dne 22. 8. byl přenosový vůz zamaskován do dřevěné kůlny a na úrovni druhého patra zřízeno provizorní studio se dvěma kamerami, reflektory, monitorem, filmovým snímačem a zvukovou technikou.

Po projednání náměstka ústředního ředitele pana Jiřího Beneše s ředitelem Tesly Hloubětín bylo vydáno souhlasné stanovisko a 10 kW vysílač typu „Zona“, vyrobený pro Sověty byl neprodleně připraven k převozu na Kavčí hory.

Převezení televizního vysílače z Tesly - Hloubětín na stavenišťe televizního střediska Kavčí hory nebylo jednoduché. Po celé Praze blokovaly cesty tanky a bylo nutné projíždět téměř pod jejich hlavními. Sovětské hlídky nákladní vůz kontrolovaly, naštěstí na vysílači byly štítky psané azbukou a hlídky byly přesvědčeny, že vezený náklad je určen pro pivovar (chladicí systém vysílače). Vysílač byl úspěšně dopraven na Kavčí hory a umístěn v rozestavěném objektu v suterénu vedle výškové budovy a jeho anténní systém byl umístěn v nejvyšším patře výškové budovy. V průběhu jednoho dne a noci „Tesláci“ nainstalovali, oživili a uvedli do provozu výkonný vysílač - tento výkon, v tak krátkém čase nemá prostě obdobu.

Ve večerních hodinách 23. 8. bylo zahájeno vysílání rozhovorů, besed v režii Jindřicha Fairaizla, Ivo Paukerta.

Účastníky besed byli mimo jiné Emil Zátonek, Karel Mikyska, Vít Holubec, Jan Tříška a další osobnosti veřejného života.

Vzhledem ke skutečnosti, že plocha nedaleko umístěného hřiště „Na Děkance“ byla využita jako stanoviště ruských vrtulníků, byla na střeše budovy během provozu vysílače přítomna hlídka, která dalekohledem registrovala jejich pohyb a údaje hlásila do přenosového vozu. Ke snížení možností zaměření vysílače byly vysílány kratší relace s nepravidelnými pauzami. Výkonný vysílač značně rozšířil pokrytí území televizním signálem, provoz tohoto provizorního vysílacího pracoviště byl ukončen po návratu naší delegace z Moskvy.

Autorům publikace čísel a faktů o ČT k 50. výročí, když se z TVS-KH vysílalo poprvé, připomínáme - dne 23. 8. 1968 - byť nepravidelně.

9. PROVIZORNÍ VYSÍLACÍ PRACOVÍŠTĚ V OBJEKTU ČST - ZAHRADNÍ MĚSTO

Objekt byl tehdy málo známý, protože ČST Praha se do něj přestěhovala teprve před několika měsíci - byly zde umístěny většinou administrativní útvary. V budově nebylo umístěno žádné televizní pracoviště.

Proto asi nebyl objekt obsazen a tak se stal „azylem“ pracovníků z ostatních zabraných budov a z Výzkumného ústavu rozhlasu a televize (VÚRT), kteří chtěli pomáhat.

Výhodou objektu byla jeho „strategická poloha“ a výška. Ze dvanáctého patra byl výborný přehled o případném pohybu nežádoucích vojenských vozidel, zejména se zaměřovací technikou a to až do vzdálenosti 0,5 km. V objektu byla situována také pracoviště technického rozvoje, technické kontroly a přípravy TVS-KH, včetně televizního přístrojového vybavení a elektromechanické dílny.

Po obsazení objektu Měšťanská Beseda sledovali pracovníci rozvoje a technické kontroly v objektu Zahradní Město vysílání ze studia Skaut a následně i přenosových vozů z vysílače na Cukráku. Po přerušení vysílání obsazením vysílačů Cukrák a Petřín, byly zahájeny práce na vybudování provizorního vysílacího pracoviště v objektu Zahradní Město.

V prostorech Oddělení technické kontroly bylo zřízeno malé studio, byla použita kamera, na které provádělo Oddělení technické kontroly měření snímacích elektronek, a zvukové zařízení nainstalovali rozvojáři. Při zkoušce byla zjištěna horší kvalita snímací elektronky, po konzultaci s naším výzkumným ústavem (VÚRT) přivezl kvalitní elektronku osobně ředitel VÚRT Vlastislav Svoboda, a to v popelářském voze, který měl volný průjezd kontrolami na mostech.

Získat vhodný vysílač prostřednictvím kolegů ze Správy spojů, se žel nepodařilo. Společným úsilím ve spolupráci s pracovníky VÚRT (Ing. Milan Ptáček, Ing. Ota Suchý,

Vlastislav Svoboda a další), kteří se přihlásili u F. Svejkovského, že se /doslova/ dávají k dispozici, se podařilo zkompletovat vysílač, jehož anténní systém byl instalován v jedenáctém patře. Na přípravných pracích se vydatně podíleli zejména: Ing. Jan Vacek, Ing. Ivan Böhm, Ing. Antonín Vokurka, Ing. František Franěk, Ing. Jaroslav Vendl, Ing. Miroslav Novák, Karel Kozák a další pracovníci VÚRT.

Vysílání z tohoto pracoviště se uskutečnilo dne 23.-24. 8. celkově asi v hodinové relaci v podvečerních hodinách. Vysílání vedli V. Tosek a V. Škutina.

Tím, že výšková budova ČST v Zahradním Městě byla na jednom z nejvyšších míst v Praze, stačil malý výkon k pokrytí části území Prahy /Nusle, Vinohrady/. O sledovanosti tohoto provizorního vysílacího pracoviště svědčily ohlasy diváků, i skutečnost, že hned po první relaci přinesla vděčná divačka do vrátnice kytičku, se vzkazem, že vysílání sledovala a že na stolku pro hlasatele chyběla.

V kanceláři ředitele úseku Rozvoje a výstavby byla zřízena služba dispečersko-operativního charakteru /něco jako „dozorčí“ vojenského útvaru/ s NON-STOP provozem. Služba přijímala telefonicky pokyny od pracovníků techniky z terénu, poté buď přímo organizovala jejich provedení, nebo je předávala dál. Přebírala též vzkazy, varování a další informace, které pak předávala adresátům.

Při příjmu velkého množství telefonických hovorů na jediné přímé státní /ředitelské/ lince, se čas od času vyskytl hovor s podezřelými dotazy volajícího. I když se užívalo krycí heslo „Zahrádky“, hrozilo přesto nebezpečí prozrazení činnosti v objektu. Proto byl vznesen požadavek na zřízení nové, „čisté“ telefonní přímé linky.

Díky nadšení a iniciativního jednání obsluhy telefonní ústředny objektu Zahradní Město s dalšími pracovníky Spojů, byla během patnácti až dvaceti minut propojena až

do pobočkového telefonního přístroje v desátém patře nová, dosud neužívaná státní linka z rezerv obvodní TÚ. Protože její číslo bylo sděleno jen vybranému okruhu lidí, podstatně se omezilo prozrazení a stres při přijímání hovorů.

Obyvatelé z okolí budovy Zahradního města byli velmi přátelsky nakloněni Čs. televizi. Nejen že do vrátnice přinášeli bábovky a koláče, ale i neustále sledovali (i v noci) okolí objektu a telefonicky upozorňovali na případný pohyb „podezřelých“ osob. Například než se vrátil z cca dvouminutové obhlídky osvětleného věžáku zaměstnanec ČST - byl jeho „podivný“ pohyb telefonicky oznámen do vrátnice.

Pozorní sousedé si totiž povšimli, že večer v jinak temném věžáku, v období vysílání svítí jen několik oken v osmém patře, kde bylo umístěno provizorní televizní studio. Byli jsme upozorněni, že mezi ostatními výškovými domy, kde svítí většina oken, je na první pohled jasné, že náš věžák není obytný a může být tak snadno odhalena činnost ČST.

Proto byla okamžitě zřízena skupina, která v nepravidelných intervalech rozsvěcovala a zhasínala světla ve vybraných místnostech kde byly v oknech záclony a to jak stropní tak stolní lampy. Cíl: objekt ČST musel v noci vypadat jako normální bytový dům.

10. PROVIZORNÍ VYSÍLACÍ PRACOVIŠTĚ NA PETŘINÁCH

Zbývající přenosová technika se podle našich dispozic přemístila do areálu Lhotka s vyřazenými synchronizátory. Hledaly se možnosti, jak dopravit televizní signál na některý z vysílačů při obsazení Strahova, kde bylo umístěno centrum retranslační distribuční trasy.

V té době byly téměř všechny vozy mobilní retranslační techniky mimo Prahu. Vedoucí mobilní retranslační techniky Ing. Gustav Vogt prováděl v té době řadu zkoušek zařízení v terénu. Návrat této techniky zpět na základnu nebyl uskutečněn, okupační vojska vozy prostě nepustila zpět do Prahy.

Naštěstí se podařilo navázat spojení se dvěma nejzkušenějšími pracovníky mobilní techniky L. Hradeckým a A. Buriánkem, kteří po řadu let úzce spolupracovali s našimi „přenosáky“ a společně realizovali řadu technicky náročných pořadů v minulosti. Ti věděli o tom, že jeden z mobilních retranslačních vozů se pro poruchu motoru zkoušek v terénu nezúčastnil, a byl ukryt v Praze. Byla tedy k dispozici jedna retranslační souprava MT - 11, která umožňovala přenášet televizní signál na vysílač. Bylo zapotřebí zvážit reálné možnosti odkud vysílat, tedy kde umístit televizní provizorní vysílací pracoviště spolu s retranslačním zařízením a na který vysílač televizní signál nasměrovat. Zkušení translačníci doporučili realizovat takzvaný retranslační skok z Petřin na vysílač Buková Hora. Návrh spojařů byl přijat a přistoupeno k realizaci. Zatímco retranslačníci zahájili práce nad spojením v té době nejvyššího bodu na Petřinách v nedostavěném hotelovém domě s vysílačem Buková Hora, připravoval V. Zvelebil jeden kamerový řetěz a příslušné zařízení obrazové a zvukové techniky k přepravě tohoto zařízení přes Vltavu na smíchovskou stranu.

Tato neobvyklá varianta přepravy zařízení byla vynucena tím, že přísné kontroly okupačních vojsk na všech mostech přes Vltavu přepravu televizní kamery a další techniky suchou cestou zcela vylučovaly.

V nejbližší loděnici (dříve SKEP) místní vodáci nám zařídili převoz zařízení. Stejně ochotně a samozřejmě nám „teta“ správcová z loděnice Tatry na druhém břehu zařízení uschovala do příjezdu našeho „Roburu“. Pak následoval převoz zařízení do čerstvě dostavěného hotelového domu a jeho umístění v posledním patře.

Provizorní vysílací pracoviště na Petřinách bylo vybaveno jednou kamerou a synchronizátorem, zvukovým mixážním pultem, promítačkou 16 mm a televizním přijímačem s NF výstupem, který umožňoval signál z různých místních vysílání propojit do výkonného vysílače na Bukové Hoře. Stříhové operace se prováděly přepojováním kabelů, aktuální filmové reportáže se promítaly na stěnu místnosti a snímaly kamerou - tím byl základní účel naplněn.

Retranslační spojení Petřiny - Buková Hora pracovalo perfektně. Signál z vysílače Buková Hora pokrýval nejen území severních Čech. Perfektní příjem signálu byl nejen v Praze, ale i ve středních Čechách.

Na vybavení zařízení provizorního vysílacího pracoviště a jeho provozu se podíleli pánové Vladimír Zvelebil, František Gutman, Švehla, Karel Tunzer...

Je na místě ze vzpomínek V. Zvelebila uvést: „Jinak jsme fungovali nejvíce jako jakési diskusní studio. Naším trvalým patronem byl Emil Zátopek, který díky své popularitě zařídil naše střežení příslušníky VB z nedaleké stanice. Kromě toho přiváděl před naší kameru řadu zajímavých hostů. Často se u nás objevoval pan Luděk Pachman, který přiváděl hosty i ze zahraničí. K hostům, na které vzpomínáme nejraději patřil Jaromír Hanzlík, který se na místě přesvědčil v jakých podmínkách pracujeme a ocenil naší práci. Byl to jeden

z prvních signálů odezvy, že děláme prospěšnou práci, kterou lidé „venku“ oceňují.

Zajímavá byla i návštěva švédských novinářů, kteří nemohli pochopit, že po několika dnech okupace existují ještě „televizní studia“ v provozu.

Ostatně podpisy všech spolupracovníků i hostů jsou na pamětní listině, kterou pro budoucnost uchoval Karel Tunzer - zvukový technik, mikrofonista a mistr zvuku v jedné osobě. Zásobování potravinami zajišťovala jedna ze sestřiček z kuchyně vojenské nemocnice, ovšem jen tak dlouho, než to odhalily její kolegyně a napadly jí, že zásobuje Rusy. Pak musela s pravdou ven a od té doby nás doslova rozmazlovaly všechny, takže jsme mohli přilepšovat i kolegům na ostatních „štacích“, kteří neměli takové štěstí jako my.

Vzpomínám ještě na chování našich lidí v té době vůbec.

Když jsem převážel náhradní díly řídce obsazenou tramvají, těsně před kontrolou na mostě několik cestujících vstalo, postavilo se ke mně tak, že kontrolující neviděl, co neměl, a než jsem se vzpamatoval natolik, abych poděkoval, už zase všichni seděli na svých místech a tvářili se zcela nezúčastněně.

Nebo řidič městského autobusu, který změnil se souhlasem všech cestujících trasu, aby nám odvezl proviant, kterého nám připravily již zmíněné sestřičky ten den až příliš.

Tolik vzpomínky pamětníka, avšak přístup lidí k nám na všech místech našeho působení na provizorních vysílacích pracovištích, v Jeremenkově ulici, byl prostě fantastický.

V každém případě tím, že:

- Petřiny byly díky spojařům jedním skokem úspěšně napojeny na vysílač Buková Hora
- že vysílač svým výkonem pokryl značnou část okupovaného území Čech televizním signálem
- že vysílač byl umístěn v kopcovitém terénu, mimo hlavní komunikace se podařilo odvysílat od 23. 8. - až

do návratu československé delegace z Moskvy několik desítek relací.

11. PŘÍPRAVA DALŠÍCH VYSÍLACÍCH PRACOVIŠŤ

Po vyřazení studiových kapacit Čs. televize a Čs. rozhlasu z provozu a obsazení vysílače Cukrák a Petřín vznikaly další iniciativy směřující k zajištění svobodného televizního a rozhlasového vysílání.

- Ve spolupráci s Československou lidovou armádou (ČSLA) měl být výkonný televizní vysílač přemístěn vojenskými vozidly z Tesly Pardubice do vojenského prostoru Jince. Doplněním zařízení obrazové a zvukové techniky ČST mělo být zřízeno další provizorní vysílací pracoviště.

Postup přípravy byl projednáván na schůzce pracovníků ČST za přítomnosti redaktorů Otky Bednářové, Mario Ilka, Olgy Čuříkové, Vladimíra Toska a provozního inženýra L. Drtiny dne 23. 8. v bytě u Vinohradského divadla. Bylo dohodnuto, že do vojenského prostoru na průzkum odjede Vladimír Tosek, byl podrobně diskutován způsob přepravy, protože všechna vozidla na výpadovkách a mostech byla okupanty důkladně prohlížena. Jeden z návrhů převézt V. Toska v rakvi, který se zdál zpočátku bezpečný, byl nakonec odmítnut. Byl totiž znám případ kontroly i pohřebního vozu. Nakonec k prevozu vysílače nedošlo, možná již z obav z dalšího vývoje situace na straně ČSLA.

- Programoví pracovníci projednávali možnosti svobodného vysílání ČST z Rakouska. Rakouská televize ÖRF nabídla Vladimíru Toskovi, Oldřichovi Čičatkovi a Otto Nutzovi, dříve komentujícím vysílání z Kleti, možnost využití parníku zakotveného na Dunaji s namontovanou obrazovou televizní a vysílací technikou. K realizaci tohoto návrhu vzhledem k návratu naší delegace z Moskvy však nedošlo.

- Po rozmístění téměř všech zdrojů obrazového a zvukového signálu přenosové techniky na provizorních vysílacích pracovištích a ztrátě kapacit dvoukamerového přenosového vozu ve spojení s jednokamerovým vozem, přistaveným k vysílači Cukrák se hledaly další možnosti získání zdrojů obrazového a zvukového signálu mimo ČST. Z iniciativy Miloše Hlaváčka bylo uskutečněno jednání s vedoucím studia FAMU, který s využitím zařízení studia pro vysílání ČST souhlasil.

Ve spolupráci s Josefem Peškem, Milošem Hlaváčkem a Františkem Koukolou byla provedena příprava kamery, navazujícího obrazového zařízení, připraven a odzkoušen filmový projektor pro možnost reprodukce filmových materiálů formátu 16 mm. Byl vytvořen hlasatelský kout s pozadím, osvětlením a mikrofony. Takto vytvořené další provizorní vysílací pracoviště však se na vysílání ČST nepodílelo, protože se nepodařilo zajistit další vykrývací vysílač, pracující na 7. kanále I. TV pásma. Od přemístění již nainstalovaného vysílače malého výkonu na střeše podniku JAWA na Pankráci s přihlédnutím ke skutečnosti, že ČST pokračuje ve vysílání z pěti vysílacích pracovišť bylo upuštěno.

- V průběhu přípravy a realizace mimořádného televizního vysílání z TESLY Hloubětín byl pracovníky vysílací sekce Tesly navržen postup především na udržení protiokupačního vysílání Čs. rozhlasu. Přítomní pracovníci Výzkumného ústavu rozhlasu a televize VÚRT Ing. V. Kroupa, Ing. F. Kubíček po zvážení možnosti vyřazení základních rozhlasových vysílačů z provozu a obav ze zaměření vysílače v Tesle Hloubětín hledali náhradní řešení. Skutečnost, že Tesla Hloubětín má k dispozici dokončenou soupravu rozhlasového vysílače o výkonu 20 kW přímo nabídla přípravu a jeho uvedení do provozu v budově VÚRT. V ranních hodinách následujícího dne měli za úkol připravit připojení vysílače na elektrickou síť, protože silnoproudý přívod rozvaděče byl pro tento účel ve výzkumném ústavu dostatečně dimenzován. Tento záměr se nepodařilo uskutečnit,

protože objekt VÚRT byl již obsazen a hlavně tanků mířily na budovu. Nákladní vůz převážející vysílač na místo určení byl včas vrácen zpět do Tesly Hloubětín, žel na zpáteční cestě havaroval a vysílač byl poškozen.

- Z iniciativy Ing. F. Kubíčka byl z ČVUT fakulty elektro od doc. Němečka vypůjčen rozhlasový vysílač o výkonu 5 kW. Po dohodě s panem F. Svejkovským a ve spolupráci s panem Přemyslem Čermákem zajistila ČST převoz vysílače a jeho umístění v dubbingovém studiu na Dobešce. Po námitkách majitelů okolních rodinných domků z možných zásahů dělostřelectva okupantů na vysílající objekt, byl vysílač přemístěn do prostoru skladů na Lhotce.

Na přepravu, instalaci a uvedení vysílače do provozního stavu se významně podíleli pracovníci VÚRT a ČST Ing. Vladimír Kroupa, Ing. Dušan Líška, Jozef Pačaj a Jaroslav Hamerle. Připravený rozhlasový vysílač na Lhotce se stálou pohotovostní službou nebyl v provozu využit, vyhledávání vhodných míst pro umístění vykrývacích vysílačů na vhodných místech v Praze bylo dnem 27. srpna ukončeno.

ZÁVĚR

Poprvé v historii televizního a rozhlasového vysílání po obsazení studiových a části vysílacích pracovišť okupačními vojsky nebyly umlčeny hlasy televizních a rozhlasových komentátorů. Ve dnech 21. 8. - 27. 8. 1968 bylo pro potřeby zajištění televizního vysílání vybudováno sedm provizorních vysílacích pracovišť, šest z nich v Praze, na vysílači Kojál. Z iniciativy místních techniků v Liberci na vysílači Ještěd bylo zřízeno provizorní vysílací pracoviště - Svobodné studio Liberec.

Na první pohled několikanásobný počet provizorních vysílacích pracovišť byl vybudován proto, aby v případě obsazení některého z nich okupačními vojsky byla zajištěna kontinuita vysílání. Krátká „životnost“ některých pracovišť (vysílač Cukrák, Tesla Hloubětín, vysílač Kojál, studio Liberec) naše předpoklady v plném rozsahu potvrdila.

Nelze v této souvislosti nepřipomenout, že řídicí štáb programových a technických pracovníků připravoval umístění výkonného vysílače ve vojenském prostoru ve spolupráci s ČSLA a projednával s vedením rakouské televize ORF vybudování vysílacího pracoviště pro vysílání ČST z území Rakouska. Vyřešení řady nezbytných technicko-provozních problémů trvalo několik dní. Realizace těchto vysílacích pracovišť nebyla návratem čs. delegace z Moskvy realizována.

Málokdo ze „špice“ našich stranických a vládních činitelů v srpnových dnech předpokládal vstup spojeneckých vojsk Varšavského paktu na území Československa. V ČST Praha v té době probíhala rozsáhlá rekonstrukce studia Plodinová burza (studio D) a rekonstrukce zpravodajského studia B v objektu Měšťanská Beseda.

Propaganda ve prospěch okupace ČSSR pracovala na plné obrátky a tak 22. 8. vydala TASS zprávu o situaci v Československu. Je na místě ocitovat výňatek z této zprávy:

„Kontrarevolucionáři uvedli do chodu předem připravené ilegální vysílačky a tiskárny. Pomlouvačné výmysly a falsifikáty vyráběné a šířené touto cestou přebírá imperialistická propaganda, která se snaží je vydávat za výraz oficiálního stanoviska ČSSR a jeho veřejného mínění.“

Ve skutečnosti žádná přípravná opatření neexistovala. Zařízení přenosové techniky bylo v plném rozsahu využito pro zcela jiný účel a přímo v podmínkách bojových, bez jakékoli předchozí přípravy. Technici v součinnosti s pracovníky Spojů a Výzkumných ústavů se postarali o to, že ČST vysílat nepřestala a že známé tváře televizních komentátorů i osobností veřejného života denně promlouvali ke svým divákům po celou kritickou dobu až do návratu naší delegace z Moskvy.

Organickou (nezbytnou) součástí vysílání byly filmové materiály dokumentující dění v okupované Praze a okolí. Práce kameramanů byla navíc ztížena skutečností, že museli při natáčení unikat pozornosti okupačních vojsk. Filmové materiály dopravené do Rakouska byly sítí Eurovize šířeny do celého světa.

Sama skutečnost, že v okupované zemi vysílá ČST ve ztížených podmínkách z několika pracovišť byla vysoce oceňována zahraničními novináři. Po návštěvě provizorního vysílacího pracoviště na Petřinách, u jehož vstupu byla hlídka VB, podali ve svých zemích svědectví o naší práci.

Nebylo by správné provádět vyhodnocení jednotlivých provizorních vysílacích pracovišť podle míry vlastního výkonu vysílače a tedy pokrytím území televizním signálem. Každá byť i krátkodobá činnost vysílacího pracoviště o malém výkonu svůj úkol bezesporu splnila.

Avšak vnitrostátní ohlas na činnost ČST v srpnových dnech z počátku pozitivní se postupně měnil. V nastupujícím procesu normalizace byla řada pracovníků vyslýchána orgány státní bezpečnosti. Na základě cyklu státně-politických prověrek,

s přihlédnutím k činnosti v srpnových dnech, byla řada z nás odvolána z řídicích postů, nebo ze služeb ČST propuštěna.

Nelze opomenout i tu skutečnost, že v procesu normalizace se našli „rychlekvašení“ redaktoři, kteří v rozhlasu a tisku vytvářeli důkazové materiály o existenci kontrarevolučních sil v Československu a jejich podvratné činnosti.

Jejich záměr v podpoře oficiální doktriny Sovětů pro nezbytnost vojenského zásahu v ČSSR jen bezděky zvýraznil význam svobodného televizního vysílání v okupované zemi i podílu jejich pracovníků na jeho realizaci.

Doplňek k pořadu „Televize v srpnu 1968“ z roku 1990 je zaměřen především na stručnou rekapitulaci činnosti technicko-provozních úseků ČST Praha, která nemohla být z časových důvodů v pořadu uplatněna. Je připomínkou odhodlaného přístupu a statečné práce pracovníků studiové a přenosové techniky, retranslační a vysílací techniky Spojů, složek rozvoje a výstavby, pracovišť Výzkumného ústavu rozhlasu a televize, Výzkumného ústavu sdělovací techniky a Tesly Hloubětín. Největším zadostiučiněním z výsledků práce všech zúčastněných zůstává nesmazatelně skutečnost, že ČST v kritických srpnových dnech roku 1968 prostřednictvím provizorních vysílacích pracovišť svobodné vysílání nepřerušila.

Autoři by přivítali možnosti doplnění svého příspěvku, který věnují jako svůj vklad do připravovaného sborníku k padesátinám činnosti ČT dalšími pamětníky.